

Nazwa i adres organizacji

Sz.P. XYZ
Poseł na Sejm RP

Szanowna Pani Poseł, Szanowny Panie Pośle */niepotrzebne skreślić*

Bardzo duży niepokój naszej organizacji wzbudza rządowy projekt ustawy o nieodpłatnej pomocy prawnej, nieodpłatnej informacji prawnej i edukacji prawnej społeczeństwa (druk sejmowy nr 3338).

[Jesteśmy organizacją pozarządową, która pomaga osobom(wymienić głównych beneficjentów, np. ubogim/samotnym rodzicom/niepełnosprawnym) przez udzielanie bezpłatnych porad prawnych. Dodatkowo nasze porady prawne są wspierane przez usługi(jeśli dotyczy - np. usługi psychologiczne, asysta w załatwianiu spraw urzędowych, kompleksowa porada obywatelska, przekierowanie do innych instytucji). Rocznie z naszej pomocy korzysta XXX osób.] MAX 3 zdania.

Jak wskazuje nasze doświadczenie, ustawa swoim zakresem nie obejmuje większości osób faktycznie potrzebujących wsparcia. Z drugiej strony, ustawa utrudnia czy wręcz uniemożliwia włączenie się do systemu pomocy prawnej naszej organizacji, a także wielu innych organizacji społecznych z ogromnym doświadczeniem w udzielaniu pomocy prawnej.

Ponadto zauważamy w szczególności, że:

- Ustawa, kierując bezpłatne usługi prawne zasadniczo do grupy osób korzystających z opieki społecznej, jest źle oszacowana pod względem ilości potencjalnych beneficjentów. Konsekwencją będzie marnotrawienie środków publicznych. Przy zbyt małej liczbie korzystających oraz braku standardów kontroli pracy wykonujących usługę, wiele dyżurów radców, adwokatów i prawników będzie bowiem pustych; Ustawą nie będą objęte tak bardzo potrzebujące dziś wsparcia: osoby z drobnymi długami, którym na przeżycie pozostają niewielkie kwoty, w tym biedne rodziny z dziećmi nieradzące sobie ze spłatą kredytów mieszkaniowych. To rażące przykłady nieadekwatności zakresu ustawy wobec naszych doświadczeń.

- Ustawa pomija ponad 20-letni dorobek, wypracowany przez instytucje i organizacje poradnictwa prawnego i obywatelskiego, w dziedzinie standardów i sposobów świadczenia pomocy osobom w trudnej sytuacji życiowej, na przykład poradę obywatelską, wyspecjalizowaną poradę skierowaną do określonych grup, np. niepełnosprawnych; nie bierze także pod uwagę realnych potrzeb obywateli, jak konieczność otrzymania porady kompleksowej, która jest udzielana przez organizacje.

W związku z tym popieramy krytyczne stanowisko wobec projektu ustawy, sformułowane przez Radę Działalności Pożytku Publicznego z dnia 5 maja 2015 r., które przedkładamy w załączeniu.

Prosimy o uwzględnienie naszej opinii i zapewnienie możliwości udziału przedstawicieli organizacji pozarządowych w pracach nad ustawą na etapie parlamentarnym.

Łączę wyrazy szacunku,

Podpis osoby odpowiedzialnej i jej funkcja w organizacji

W załączeniu:

- uchwała nr 125 Rady Działalności Pożytku Publicznego z dnia 5 maja 2015 r.

Uchwała nr 125
Rady Działalności Pożytku Publicznego
z dnia 5 maja 2015 r. w sprawie
skierowanego przez Radę Ministrów do Sejmu RP projektu ustawy o nieodpłatnej pomocy
prawnej, nieodpłatnej informacji prawnej oraz edukacji prawnej społeczeństwa (druk
sejmowy nr 3338).

Na podstawie § 9 ust. 2 rozporządzenia Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 4 sierpnia 2003 r. w sprawie Rady Działalności Pożytku Publicznego (Dz. U. nr 147, poz. 1431) oraz art. 35 ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. z 2014 r. poz. 1118 z późn. zm.), uchwała się stanowisko Rady Działalności Pożytku Publicznego skierowanego przez Radę Ministrów do Sejmu RP projektu ustawy o nieodpłatnej pomocy prawnej, nieodpłatnej informacji prawnej oraz edukacji prawnej społeczeństwa (druk sejmowy nr 3338).

§ 1

Rada Działalności Pożytku Publicznego od blisko półtora roku podejmuje dyskusję w sprawie nieodpłatnej pomocy prawnej. Początkowo problem dotyczył opodatkowania nieodpłatnych usług prawnych (uchwała nr 55 ze stycznia 2014 i uchwała nr 79 z czerwca 2014), następnie rządowego projektu o nieodpłatnej pomocy prawnej (uchwała nr 97 ze stycznia 2015 i uchwała nr 107 z lutego 2015). Powołano zespół doraźny i zorganizowano szereg spotkań z przedstawicielami administracji rządowej w tej kwestii. Niestety – pomimo zadowolenia – iż rząd podjął problematykę systemowego finansowania pomocy prawnej, rezultaty są zdecydowanie niezadawalające, a nawet wręcz szkodliwe w wielu rozwiązaniach. Jesteśmy jednak przekonani, że możliwe jest takie skorygowanie ustawy, które umożliwi znalezienie rozsądnych i akceptowalnych rozwiązań.

§ 2

Pierwszy zarzut to krąg osób, do których skierowana ma być ustawa. Przytaczając ponownie argumenty z poprzednich uchwał, zdaniem Rady dostęp do nieodpłatnej pomocy prawnej to prawo obywatelskie, dotyczy bowiem pomocy w informowaniu i objaśnianiu obywatelom treści aktów prawnych wytworzonych przez państwo. Cała konstrukcja projektowanych przepisów prowadzi do upokorzenia i zniechęcenia osób wymagających wsparcia. Warto przypomnieć, że analogiczny przepis art. 46 ustawy o pomocy społecznej określa możliwość udzielenia informacji o obowiązujących przepisach z zakresu prawa rodzinnego i opiekuńczego, zabezpieczenia społecznego, ochrony praw lokatorów świadczone osobom i rodzinom, „które mają trudności lub wykazują potrzebę wsparcia w rozwiązywaniu swoich problemów życiowych, bez względu na posiadany dochód“.

Tymczasem określona w projekcie grupa odbiorców pomocy jest zbyt wąsko zdefiniowana, a porady prawne nie są wystarczającym instrumentem wsparcia dla osób żyjących na poziomie kryteriów dochodowych z ustawy o pomocy społecznej. Nieodpłatna pomoc prawna i obywatelska jest świadczona nie tylko w zakresie prawnym, ale również w obszarze reintegracji społecznej, edukującej ku samodzielności, wymagającej więcej kompetencji społecznych niż tylko wiedza prawnicza.

Ograniczenie kręgu podmiotowego ustawy wyłącznie do klientów pomocy społecznej korzystających ze świadczeń oznacza przeszacowanie kosztów i ich nieracjonalne wydatkowanie. Jak wskazują badania zlecone przez MPiPS oraz praktyka organizacji pozarządowych, osoby te stanowią jedynie 10-15% osób zgłaszających się po pomoc prawną. Pozostałe grupy w projekcie, zostały wybrane dość niekonsekwentnie - jak rodziny z Kartą Dużej Rodziny, kombatancki, weterani

oraz osoby powyżej 75 roku życia bez określania kryterium dochodowego - stanowią w obecnej praktyce marginalne grupy osób zgłaszających się po pomoc prawną.

Oznacza to pozbawienie pomocy prawnej, większość dotychczasowych osób korzystających z doradztwa, ale nie spełniających surowego kryterium dochodowego. Tym samym dwuosobowe gospodarstwa emerytów przed 75 rokiem życia osiągających łączne dochody powyżej 922 zł nie skorzystają z możliwości ustawy. Projekt pozwala zaś uzyskać pomoc rodzinie osiągającej 10 tys. zł pod warunkiem posiadania 3 dzieci. Projekt nie pozwala uzyskać nieodpłatnego wsparcia osobie będącej ofiarą przemocy w rodzinie, przekraczającej kryterium dochodowe z pomocy społecznej, wprowadzając jednocześnie w innym projekcie (ustawy o zmianie ustawy o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej oraz niektórych ustaw), możliwość udzielania nieodpłatnej pomocy prawnej cudzoziemcom do progu 150% kryterium dochodowego pomocy społecznej.

Nie znane są wyliczenia wskazujące, aby przepis określający prawo do nieodpłatnej pomocy prawnej dla osób, które złożą oświadczenie o prawie do korzystania ze świadczeń pomocy społecznej z powodów określonych w art. 7 ustawy z dnia 12 marca 2014 o pomocy społecznej, miał zrujnować budżet państwa. Wiadomo jednak, że proponowane rozwiązania w znaczący sposób ograniczą dotychczasowe prawa obywateli, zaś środki publiczne zostaną nie wykorzystane na pomoc najbardziej potrzebującym, ale na sfinansowanie gotowości do jej udzielenia, co byłoby daleko idącym marnotrawstwem.

§ 3

Drugi zarzut wobec ustawy dotyczy, sposobu realizacji nieodpłatnych usług prawnych. Od ponad trzech lat pod kierunkiem Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej przy wsparciu finansowym Europejskiego Funduszu Społecznego realizowano projekt „Opracowanie kompleksowych i trwałych mechanizmów wsparcia dla poradnictwa prawnego i obywatelskiego w Polsce”. W jego efekcie powstało kilkanaście publikacji przy współpracy najlepszych polskich i zagranicznych ekspertów zajmujących się od wielu lat nieodpłatną pomocą prawną.

Badania potwierdziły, że poradnictwo powinno:

- działać z uwzględnieniem faktu, że znaczna część zgłaszanych spraw nie ma charakteru prawnego lub problem nie jest na tyle skomplikowany prawnie, aby wymagał kontaktu z radcą prawnym lub adwokatem; w związku z tym powszechnie stosowanym elementem systemów zagranicą jest mechanizm tzw. *triage*, czyli selekcjonowanie spraw stosownie do potrzeb beneficjanta, które bardzo często wiążą się np. z potrzebą pomocy socjalnej, psychologicznej lub prostej informacji prawnej;
- problemy zgłaszane do poradni prawnych mają charakter interdyscyplinarny i należy do nich podchodzić całościowo korzystając z różnych form pomocy.

Ustawa w obecnym kształcie narzuca natomiast skostniały model pomocowy, nie uwzględniający dorobku światowego, trendów polityki UE (budowania instytucji pomocowych w oparciu o kapitał społeczny) a co najważniejsze osiągnięć Polaków od ponad 20 lat angażujących się w działalność tam, gdzie Państwo dotychczas nie było zainteresowane wsparciem. Inicjatywy te były często i wielokrotnie nagradzane najwyższymi odznaczeniami państwowymi, organizacji prawniczych i instytucji obywatelskich.

Najważniejszymi kompetencjami organizacji społecznych zaangażowanych w poradnictwo są: kształcenie umiejętności komunikacji z osobami w trudnej sytuacji życiowej, docieranie do osób potrzebujących (takie osoby często wymagają aktywizacji), wspieranie ich różnego rodzaju pomocą (asystowanie w załatwianiu spraw), pozyskiwanie różnych specjalistów (prawników, psychologów, doradców zawodowych, mediatorów, innych), znajomość lokalnych instytucji pomocowych.

Przyjęcie ustawy w obecnym kształcie będzie trudnym do zrozumienia działaniem instytucji publicznych. Ignoruje ona wyniki badań jak i obywatelski dorobek zgodny z kierunkami polityki społecznej promowanej przez UE – nastawionej na wzbudzanie oddolnych inicjatyw pomocowych, integrujących lokalne społeczności w rozwiązywaniu problemów obywateli. Dorobek naukowy

potwierdza, że inicjatywy organizowane zgodnie z tymi założeniami dają najlepsze efekty poradnicze. Zdaniem Rady najlepszym rozwiązaniem byłaby możliwość wyłonienia realizatorów nieodpłatnej pomocy prawnej w trybie konkursowym, biorąc pod uwagę: doświadczenie i wiarygodność oferenta oraz rękojmię rzetelnego wykonywania przez niego umowy; oferowany sposób udzielania pomocy prawnej, jej dostępność a także terytorialne rozmieszczenie punktów pomocy prawnej; zaoferowaną cenę ryczałtową za udzielanie pomocy prawnej. Uczestnikiem konkursu powinni być:

- adwokat, radca prawny, prawnik zagraniczny wpisany na listę prawników zagranicznych lub spółka z udziałem adwokatów, radców prawnych i prawników zagranicznych wpisanych na listę prawników zagranicznych, a także zespół adwokacki;
- osoba z wyższym wykształceniem prawniczym, która uzyskała tytuł magistra prawa lub spółka powołana przez takie osoby;
- uniwersytet lub szkoła wyższa, która świadczy nieodpłatną pomoc prawną w ramach akademickiej poradni prawnej;
- organizacja pozarządowa, która świadczy nieodpłatną pomoc prawną,
- inne podmioty prowadzące działalność pożytku publicznego wymienione w art. 3 ust. 3 ustawy o działalności pożytku publicznego.

Zdaniem Rady rozwiązania w takim kształcie w znacznie lepszy sposób zapewnią jakość usług i dostępność obywateli. Należy przypomnieć, że kompetencje społeczne w nieodpłatnej pomocy prawnej mają szczególne znaczenie, zaś z doświadczeń dobrze funkcjonujących i starannie ewoluowanych systemów zagranicznych wynika, że znaczna część porad nie wymaga specjalistycznej pomocy prawnej.

Nie zmienia to faktu potrzeby ścisłej współpracy ze specjalistami, tak jak miało to miejsce do tej pory. Należy zauważyć, że szerokie grono prawników *pro bono*, w tym adwokaci i radcy prawni, w znaczącym stopniu dotychczas wspierali działania obywatelskie na rzecz funkcjonowania oddolnych przedsięwzięć poradniczych. Co więcej prawnicy powinni stanowić jego nieodłączny ale nie jedyny segment systemu poradnictwa.

§ 4

Rada Działalności Pożytku Publicznego apeluje o skierowanie projektu nie tylko do Komisji Sprawiedliwości i Praw Człowieka, ale również do Komisji Polityki Społecznej oraz Komisji Samorządu Terytorialnego i Polityki Regionalnej.

Rada Działalności Pożytku Publicznego deklaruje pełną współpracę w procesie legislacyjnym i przedstawi uzgodnione z organizacjami obywatelskimi prowadzącymi nieodpłatną pomoc prawną i obywatelską oraz organizacjami samorządu terytorialnego szczegółowe propozycje poprawek do projektu ustawy.

§ 5

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.